

CYNGOR LLYFRAU CYMRU
BOOKS COUNCIL of WALES

Adroddiad Blynyddol Cyngor Llyfrau Cymru

2023–24

CYNGOR LLYFRAU CYMRU
BOOKS COUNCIL of WALES

Cyngor Llyfrau Cymru
Castell Brychan,
Aberystwyth, SY23 2JB

01970 624 151
post@llyfrau.cymru
llyfrau.cymru

Rhif Elusen Gofrestredig 1192269

Cymru Greadigol
Creative Wales

Gair gan ein Cadeirydd

Linda Tomos

Wel, mae blwyddyn arall wedi mynd heibio a llawer iawn o waith rhagorol wedi ei gwblhau gan Gyngor Llyfrau Cymru.

Unwaith eto, mae'r partneriaethau rhwng y Cyngor, cyhoeddwr, siopau llyfrau a llyfrgelloedd wedi llwyddo i gynhyrchu a hyrwyddo llyfrau o safon uchel yn y ddwy iaith er budd pobl Cymru. Mae'n braf nodi'r cynnydd sydd wedi'i wneud gyda phrosiectau arloesol, fel y Grant Cynulleidfaoedd Newydd a Darllen yn Well, a hynny er mwyn annog ymgysylltiad a diddordeb ymhlith awduron a darllenwyr fel ei gilydd.

Ni fyddai'r cyflawniadau hyn wedi bod yn bosibl heb gefnogaeth y Dirprwy Weinidog, Dawn Bowden AS, a'r berthynas gadarnhaol sydd wedi'i meithrin â gweision sifil Cymru Greadigol a MALD. Rwy'n siŵr fy mod yn siarad ar ran fy nghyd Ymddiriedolwyr i gyd wrth ddiolch yn ddiffuant iddynt am eu cyfraniad i lwyddiant gwaith y Cyngor. Mae cyfraniad a diddordeb y Gweinidog Addysg, Jeremy Miles AS, hefyd wedi bod yn amhrisiadwy wrth gefnogi perthynas y

Cyngor Llyfrau ag ysgolion Cymru i annog pob plentyn i fwynhau darllen.

Yn dilyn proses gystadleuol iawn o benodiadau cyhoeddus, roeddwn yn falch iawn o groesawu Ruth Thomas a Meinir Ebbsworth i ymuno â'r Bwrdd. Mae'r ddwy'n dod â chyfoeth o arbenigedd yn ychwanegol at sgiliau'r Ymddiriedolwyr presennol, ac edrychaf ymlaen at gydweithio gyda nhw. Fel Cadeirydd, hoffwn ddiolch yn ddiffuant i Mrs Rajvi Glasbrook Griffiths am ei gwaith fel aelod o'r Bwrdd, gan ddymuno'n dda iddi i'r dyfodol. Mae Rajvi wedi bod yn Ymddiriedolwr brwdfrydig a oedd bob amser yn barod i rannu ei phrofiad helaeth a'i harbenigedd i wella ein gwaith. Cawsom gyfle hefyd i ddiolch i Mererid Boswell sydd wedi cyflawni cymaint i sicrhau llwyddiant y Cyngor fel Pennaeth Cyllid a Busnes. Mae'r Bwrdd wedi elwa'n fawr o'i chyngor doeth a'i stiwardiaeth ofalus o faterion ariannol

a'r pensiwn dros y blynyddoedd. Fel Bwrdd, dymunwn yn dda iddi hithau.

Unwaith eto, mae'r uchafbwyntiau mor niferus, nid yw'n bosib eu crybwyll i gyd, er fy mod i'n gobeithio – wrth i chi ddarllen yr Adroddiad Blynyddol hwn – y bydd ehangder y gwaith sydd wedi'i gyflawni yn creu cymaint o argraff arnoch chi ag y gwnaeth arnaf innau. Mae gan y Cyngor Llyfrau rôl hollbwysig i'w chwarae o ran darparu cyngor arbenigol, cynnal ansawdd y llyfrau a gefnogir a chysylltu llyfrau â darllenwyr, yn enwedig yn y maes digidol.

Yn y cyd-destun hwn, mae'r sefyllfa ariannol fregus yn sgil y toriad o 10.5% i'r gyllideb graidd wedi codi pryder a siom ymhlith Ymddiriedolwyr y Bwrdd. Rydym yn falch o'r gwaith rhagorol sydd wedi digwydd, ond ni fydd cynnydd yn bosib oni bai am yr adnoddau priodol i adeiladu ar ein gwasanaethau – a hynny ar gyfer y diwydiant cyhoeddi a phobl Cymru, ill dau.

Yn olaf, fel Cadeirydd, rwyf wedi elwa'n fawr o fewnbwn llawer o gydweithwyr. Hoffwn ddiolch yn ddiffuant i'n holl gefnogwyr, aelodau gwirfoddol y paneli, Cyfeillion y Cyngor Llyfrau, a'm cyd Ymddiriedolwyr sydd wedi rhoi o'u hamser a'u harbenigedd i'n galluogi i gyflawni cymaint. Heb ymroddiad y staff sy'n sicrhau bod ein gwaith yn ffynnu o dan arweiniad Helgard a'n partneriaid niferus yn y Llywodraeth, awdurdodau lleol a'r diwydiant cyhoeddi, ni fyddem wedi llwyddo i gyflawni'r allbynnau a'r canlyniadau a amlinellir yn yr adroddiad hwn. Edrychaf ymlaen yn fawr at weithio gyda chi i gyd wrth inni symud ymlaen.

Gyda fy nymuniadau gorau.

Linda

Bwrw golwg yn ôl dros y flwyddyn ddiwethaf

Helgard Krause, Prif Weithredwr

Does dim amheuaeth fod yna gwmwl dros ddiwedd y flwyddyn ariannol ddiwethaf hon yn sgil derbyn y newyddion hynod siomedig y byddem yn wynebu toriad o 10.5% yng nghyllideb 2024/25.

Gan ein bod yn pryderu am y sefyllfa gyda'r gyllideb, roeddem wedi dewis peidio â llenwi rhai swyddi gwag, a phrofodd hynny i fod yn benderfyniad hollbwysig. Rydym yn ddiolchgar i'r cyhoeddwr a'r llyfrwerthwyr sydd wedi cydweithio â ni ynghylch sut i weithredu toriadau ar draws llinellau'r gyllideb. Mae'r partneriaethau adeiladol hyn yn amlygu pa mor hanfodol bwysig yw cyfathrebu a chydgyhyrchu ar gyfer ein sector.

Er gwaetha'r her arbennig honno, mae yna sawl rheswm i ddathlu wrth edrych yn ôl ar 2023/24. Llwyddwyd i gynnal dau ddiwyddiad pwysig. Ym mis Mehefin trefnwyd dathliad o brosiectau Cynulleidfaoedd Newydd yng Nghaerdydd gyda naw o'r rhai a gymerodd ran yn y prosiectau yn cyflwyno'u gwaith ac yn dangos yr effaith a gafodd y grant penodol hwn arnynt hwy ac ar eu cymunedau. Arweiniodd y llwyddiant hwn

at gadarnhau'r drydedd rownd o gyllid gwerth £500,000 ym mis Mawrth 2024. Ym mis Tachwedd, cynhaliwyd digwyddiad yn y Senedd gyda Jeremy Miles, y Gweinidog Addysg ar y pryd, yn traddodi prif araith angerddol a theimladwy ynghylch cyrhaeddiad ac effaith y prosiect Caru Darllen Ysgolion. Braff yw gweld bod y prosiect yn parhau i gael effaith yn y tymor hirach drwy brosiectau cysylltiedig, megis Athrawon Caru Darllen a Charu Darllen ar Daith. Cafwyd presenoldeb o Gymru mewn dwy ffair lyfrau bwysig – cyflenwyd Ffair Lyfrau Llundain gan Cyhoeddi Cymru / Publishing Wales ym mis Ebrill 2023 ac eto ym mis Mawrth 2024 – a thrwy weithio'n agos gyda Cymru Greadigol, cymerodd y Cyngor ran yn y gynrychiolaeth o Gymru yn y digwyddiad cyhoeddi mwyaf yn y byd yn Frankfurt. Yn nes at adref, cymerwyd rôl arweiniol wrth sicrhau cyllid gan ARFOR i gefnogi cais Aberystwyth a Cheredigion i ddod yn Ddinas Llên UNESCO.

Roedd yn deimlad o falchder mawr – a hynny oherwydd ymdrechion diflino tîm y prosiect – bod y systemau Rheoli Cynnwys a warws wedi mynd yn fyw o'r diwedd, gydag ychydig iawn o darfu ar y gwasanaethau, ac yn y tymor canol, bydd yn ein galluogi i dyfu ein busnes dosbarthu.

Cyflenwodd cydweithwyr yn yr Adran Datblygu Cyhoeddi yr adolygiad buddsoddi cyntaf i alluogi cyhoeddwr llyfrau Cymraeg i gyd-fynd yn agosach â'r trefniadau masnachfaint ar yr ochr Saesneg. Braff oedd gweld Gwasg y Bwthyn yn elwa ar y trawsnewidiad mawr a gyflawnwyd ganddynt i ddod yn gyhoeddwr rhaglen am y tro cyntaf. Hefyd, dyfarnwyd cyllid peilot i gefnogi dau gylchgrawn Cymraeg newydd oedd yn rhoi ffocws arbennig ar hanes a chwaraeon. Roedd rownd masnachfaint y cylchgronau Saesneg yn hynod o heriol o ganlyniad i gyfuniad o gyllid digyfnewid, costau cynyddol ac ymgeiswyr newydd, gyda'r panel yn penderfynu gwahodd ceisiadau am gylchgrawn llenyddol newydd pan adawyd peth cyllid heb ei ddosrannu ar ddiwedd y broses.

Mae gwaith yr Adran Llyfrau Plant wedi mynd o nerth i nerth, gyda nifer trawiadol o gynlluniau yn dwyn ffrwyth, yn enwedig mewn perthynas ag argymhellion adroddiad Siwan Rosser. Mae prosiect Rhyngom (Perthyn gynt) i helpu i ddatblygu empathi a llythrennedd yn ei anterth.

Yn fwy nag erioed, yn ystod y cyfnod cyllidebol mwyaf heriol hwn, rydym yn dra diolchgar i'n holl wirfoddolwyr sy'n rhoi o'u hamser a'u harbenigedd mor hael. Rwyf yr un mor ddiolchgar am egni, creadigrwydd a gwydnwch pob un aelod o'r tîm gwych sy'n rhan o'r Cyngor Llyfrau ac sy'n ein helpu i ddarparu cymorth ac ymrwymadau strategol sy'n helpu ein sector i ffynnu.

Llyfrau yn y Ganolfan Ddosbarthu

Barod i fynd yn y Ganolfan Ddosbarthu

Roedd Mawrth 2024 yn garreg filltir i'r Ganolfan Ddosbarthu wrth i ni weithredu uwchraddiad mawr i'n systemau cyfrifiadurol a chwblhau prosiect pedair blynedd a ddechreuodd ym mis Mawrth 2020, gyda grant £750,000 gan Lywodraeth Cymru.

Mae'r Ganolfan Ddosbarthu, sy'n gweithredu ar fodel nid-er-elw, yn gartref i dros hanner miliwn o lyfrau ar unrhyw adeg, ac mae ganddi drosiant blynyddol o ddeutu £3.1 miliwn. Mae'r Ganolfan wrth galon ein gwaith i gefnogi'r sector llyfrau yng Nghymru. Mae'n gwasanaethu siopau llyfrau a chyhoeddwr ledled Cymru, yn sybseiddio'r sector drwy ysgwyddo nifer o gostau (megis postio, dychweliadau a storio) y byddai dosbarthwyr masnachol yn eu trosglwyddo i gwsmeriaid.

Bydd y system newydd, KNK Publishing, yn ein galluogi ni i weithio'n fwy effeithiol, gyda mwy o wybodaeth sydd o ansawdd gwell ar flaenau ein bysedd, ac yn ein helpu ni i wella'n gwasanaethau i'r sector cyhoeddi. Bu tîm y Ganolfan yn gweithio'n agos gyda KNK (sydd yn arweinwyr yn y diwydiant) i ddatblygu, gweithredu a chyflwyno'r system newydd. Gwnaed y newid o'r hen system i'r newydd ym mis Mawrth 2024.

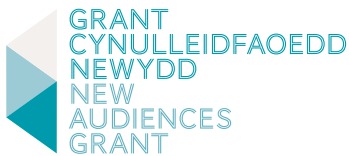

Ffair Lyfrau Frankfurt

Cynrychioli Cymru ym mhrif ddigwyddiadau'r diwydiant yn Frankfurt a Llundain

Roeddem yn falch i gefnogi taith fasnach Llywodraeth Cymru i ddatlu'r gorau o lyfrau a chynnwys o Gymru, ac am Gymru, yn Ffair Lyfrau Frankfurt ym mis Hydref. Ffair gynnwys mwya'r byd yw Frankfurt, ac wrth ei mynychu bu'n gyfle i arddangos diwydiant cyhoeddi Cymru ar lwyfan ryngwladol, gyda 13 o gyhoeddwr a phartneriaid o Gymru yn mynychu. Mae'r digwyddiad, a gynhelir dros bum diwrnod, wedi denu tua 215,000 o ymwelwyr ac mae tua 4,000 o gwmnïau o 95 gwlad wedi cynnal arddangosfeydd.

Trefnwyd presenoldeb Cymru yn Ffair Lyfrau Llundain ym mis Ebrill 2023, ac eto ym mis Mawrth 2024, gan Cyhoeddi Cymru / Publishing Wales, gyda chynrychiolaeth gan nifer o gyhoeddwr o Gymru yn y ddau ddigwyddiad.

CREU NEWID PARHAOL

Grant Cynulleidfaoedd Newydd yn cyrraedd dros £1.5 miliwn i gefnogi'r diwydiant cyhoeddi

Wrth lansio Grant Cynulleidfaoedd Newydd yng ngwanwyn 2022, dechreuwyd gyda £186,000 ac roeddem yn gallu cefnogi 13 prosiect. Erbyn diwedd y flwyddyn honno roedd y buddsoddiad hwnnw gan Lywodraeth Cymru, drwy Cymru Greadigol, wedi tyfu i dros £600,000 a thros 40 prosiect i gryfhau ac i amrywio'r diwydiant cyhoeddi yng Nghymru. Ym mis Mehefin 2023 cynhaliwyd dathliad yn y Tramshed yng Nghaerdydd i glywed yn uniongyrchol gan dderbynwyr y grant am eu prosiectau nhw, ac am effaith yr arian ar y bobl a oedd wedi cael cyfleoedd gwaith, dechrau mentrau a phartneriaethau newydd neu ddarganfod platfform i ddweud eu straeon.

Eleni, mae'r grant a'r prosiectau y mae'n eu cefnogi wedi mynd o nerth i nerth, ac roeddem wrth ein boddau i dderbyn £400,000 yn ychwanegol oddi wrth Cymru Greadigol er mwyn cynnal Cynulleidfaoedd Newydd 2 yn ystod 2023–24. Llwyddodd yr ail rownd ariannu hon i adeiladu ar rai o lwyddiannau blwyddyn gyntaf y grant, a gweld prosiectau'n datblygu am yr ail flwyddyn. Mae hefyd wedi ein galluogi i ariannu rhai mentrau newydd, sydd wedi dod â thalent a syniadau newydd i'r sector.

Ers ei lansio, mae'r Grant Cynulleidfaoedd Newydd wedi cefnogi ystod eang o brosiectau ledled Cymru. Dyma rai o brosiectau eleni:

Malachy Owain Edwards

Cwmni Diwylliannol a Chelfyddydol Romani

Comisiynodd y prosiect ysgrifennu creadigol ‘Gypsy Writers’ bedwar awdur Sipsiwn, Roma neu Deithwyr – sy’n newydd a heb gyhoeddi – i gymryd rhan mewn rhaglen fentora i ddatblygu awduron newydd gyda mentora un-i un, gweithdai rhyddiaith a barddoniaeth, a hyfforddiant.

Gwasg y Bwthyn

Mae Malachy Owain Edwards, awdur y gyfrol *Y Delyn Aur*, wedi teithio i Barbados i ymchwilio i hanes ei deulu ar ochr ei dad-cu, tad ei fam, Kenrick, a ddaeth draw i Brydain yn y pumdegau fel un o genhedlaeth Windrush. Mae bellach yn llunio cyfrol yn y Gymraeg am y profiad.

Gathering: Women of Colour on Nature

Cyhoeddwyd y flodeugerdd hon o draethodau personol, a olygwyd gan Durre Shahwar a Nasia Sarwar-Skuse, gan 404 Ink ym mis Chwefror 2024. Mae’n rhoi’r cyfle i fenywod o liw sy’n ysgrifennu yn y *genre* byd natur, lle maent yn cael eu tangynrychioli, i ddathlu byd natur trwy ystod eang o bynciau croestoriadol.

Cynulleidfaoedd Newydd 3

Ym mis Mawrth 2024 roeddem yn falch iawn o gyhoeddi y byddai £500,000 arall ar gael yn 2024–25 i gynnal Cynulleidfaoedd Newydd 3, gan ddod â chyfanswm y buddsoddiad yn y Grant Cynulleidfaoedd Newydd ers 2022 i dros £1.5 miliwn. Mae manylion y prosiectau sydd wedi derbyn arian Cynulleidfaoedd Newydd hyd yn hyn i’w gweld ar ein gwefan llyfrau.cymru.

Meinir Ebbsworth

Ruth Thomas

Croesawu dwy Ymddiriedolwr newydd i'n Bwrdd

Roeddem yn falch iawn i groesawu Meinir Ebbsworth a Ruth Thomas i'n Bwrdd yn Ionawr 2024.

Mae Meinir wedi gweithio ym myd addysg fel athrawes uwchradd, ymgynghorydd a Chyfarwyddwr Addysg. Bu'n awduro nifer o lyfrau ym maes Llythrennedd Cymraeg ar gyfer plant a phobl ifanc. Bellach, mae'n Gyfarwyddwr Strategol i'r Ganolfan Dysgu Cymraeg Genedlaethol.

Mae Ruth yn uwch-olygydd newyddion gyda BBC News, ac yn arwain tîm sy'n cynorthwyo newyddiadurwyr i ddefnyddio data i dyfu cynulleidfaoedd a dyfnhau'r berthynas gyda nhw – yn y DU ac ar draws y byd. Mae hi wedi gweithio yn adran newyddion BBC Cymru mewn amryw o swyddi gan gynnwys fel golygydd rhaglen *Newyddion* ar S4C, ac yn un o sylfaenwyr Cymru Fyw. Mae Ruth yn ddarllenwr brwd a rhedwr araf.

Y Panel Pobl Ifanc gyda Llŷr Titus, Cadeirydd y Panel

Panel Pobl Ifanc

Roeddem wrth ein boddau pan gytunodd y naw aelod o'n Panel Pobl Ifanc i barhau ar y panel am flwyddyn arall. Mae'r panel, a sefydlwyd y llynedd, yn cwrdd deirgwaith y flwyddyn ac rydym wedi elwa'n barod o'u trafodaethau, syniadau ac adborth ystyrlon a gonest. Mae'r panel wedi rhoi cyngor ar ein cynnwys digidol, yn ogystal â chefnogi nifer o brosiectau fel Gwobrau Tir na n-Og. Hoffem ddiolch o galon iddynt am eu holl waith caled a'u cyfraniad – yn arbennig yn ystod cyfnod mor brysur iddynt i gyd. Edrychwn ymlaen yn arw at gydweithio am flwyddyn arall.

Diolch i'n holl wirfoddolwyr

Mae'r Bwrdd Ymddiriedolwyr yn rhoi'n hael eu hamser a'u harbenigedd i'r Cyngor Llyfrau am ddim. Maent ymhlith tua 60 o wirfoddolwyr sydd wedi cefnogi ein gwaith eleni, gydag aelodau'r is-bwyllgorau a phaneli ymgynghorol a beirniaid. Gyda'i gilydd, maent yn chwarae rhan hanfodol i sicrhau annibyniaeth prosesau gwneud penderfyniadau a chraffu ar ein gwaith. Ni fyddem yn gallu cyflawni'r hyn a wnawn heboch chi. Diolch!

Teitlau cylchgronau newydd

Ym mis Mehefin cyhoeddwyd lansiad dau gylchgrawn Cymraeg newydd sbon ar ôl i Wasg Carreg Gwalch a chwmmi Golwg lwyddo i ennill grantiau i beilota dau deitl newydd.

Cylchgrawn hanes poblogaidd newydd gan Wasg Carreg Gwalch yw *Hanes Byw* a lansiwyd yn yr hydref, 2023. O dan olygyddiaeth Ifor ap Glyn, mae'r cylchgrawn yn plethu straeon o hanes ac archaeoleg, traddodiadau, llên gwerin a chelf i daflu golau ar faterion cyfoes.

Cylchgrawn digidol ar chwaraeon gan Golwg360 yw *Chwys: Cylchlythyr Campau Cymru*, sy'n cynnig sylwebaeth ar y byd chwaraeon o bersbectif Cymreig, yn cynnwys nifer o gampau gwahanol – o'r rhai prif ffrwd a phoblogaidd i chwaraeon llai amlwg.

Yn ystod 2023 cynhaliwyd proses dendro ar gyfer cyfnod nesaf masnachfaint pedair blynedd cylchgronau Saesneg. Dyfarnwyd grantiau i bedwar teitl, yn cynnwys cylchgrawn newydd *The Paper* sy'n derbyn y grant am y tro cyntaf. Y teitlau eraill a dderbyniodd arian oedd *Poetry Wales*, *Welsh Agenda* a *Nation.Cymru*.

Ym mis Mawrth 2024, ar ôl i rownd y fasnachfaint arwain at rywffaint o gyllideb heb ei dyrannu, hysbysebwyd cyfle tendr newydd ar gyfer cylchgrawn llenyddol Saesneg newydd sbon, gyda ffocws cryf ar ffuglen a rhyddiaith ffeithiol greadigol yn cynnwys adolygiadau a sylwebaeth gadarn. Rhagwelir y bydd rhifyn cyntaf y teitl newydd yn cael ei gyhoeddi tuag at ddiwedd 2024.

Adnodd newydd sbon i gefnogi athrawon

Yng ngwanwyn 2024 lansiodd pecyn adnoddau i athrawon, sy'n cynnwys manylion yr ystod o gymorth sydd ar gael i ysgolion gan yr Adran Llyfrau Plant a Hyrwyddo Darllen. Nod y *Canllaw Darllen er Pleser* yw i helpu athrawon ledled Cymru i hyrwyddo ac annog cariad at ddarllen. Mae pob ysgol gynradd ac uwchradd wedi derbyn copi caled o'r canllaw, ac mae hefyd ar gael fel adnodd ddigidol er ein gwefan.

Mae'r canllaw yn cynnwys gwybodaeth am gefnogaeth benodol i athrawon, fel y cynllun peilot Athrawon Caru Darllen; heriau i ddysgwyr fel yr Ornest Lyfrau a Sialens Ddarllen yr Haf; a datblygiad teitlau newydd i helpu gyda'r cwricwlwm newydd a llesiant, fel Rhyngom.

Rydym yn gobeithio y bydd yr adnoddau a chefnogaeth a gyflwynir yn y canllaw yn ysbrydoli athrawon a dysgwyr i ddarllen mwy, i ddarganfod llyfrau newydd ac i ddatblygu cariad gydol oes at ddarllen o fewn y dosbarth a thu hwnt.

Ein blwyddyn mewn rhifau 2023–24

183

Ilyfr Cymraeg wedi eu cefnogi
gan grantiau

103

Ilyfr Saesneg wedi eu cefnogi
gan grantiau

£400,000

i gryfhau ac i amrywio'r diwydiant
cyhoeddi yng Nghymru trwy
Grant Cynulleidfaedd Newydd 2

2,146kWh

o drydan adnewyddadwy wedi ei
storio yn y batri, i'w ddefnyddio gan
y Ganolfan Ddosbarthu

523

o siopau wedi eu gwasanaethu

27,232kWh

o drydan wedi ei gynhyrchu gan
y paneli solar

831,497

o lyfrau wedi eu hanfon allan gan
y Ganolfan Ddosbarthu

1,206

o filltiroedd busnes mewn
cerbyd trydan

13,500

o lyfrau wedi eu hanfon i **90 safle**
Banciau Bwyd a Families First

60

o wirfoddolwyr ar ein Bwrdd a paneli
annibynnol